
Intervju: Jelica Minić, zamjenik generalnog sekretara Savjeta za regionalnu saradnju, sa sjedištem u Sarajevu

Regionalna saradnja rješava probleme

Zastoj u pridruživanju i pristupanju Evropskoj uniji nije dobar ni za jednu od zemalja regiona, jer je njihov suštinski interes da iskoriste sve mogućnosti koje pruža EU za ekonomski, tehnološki, socijalni i kulturni razvoj

Zemlje zapadnog Balkana imaju isti cilj - Evrosku uniju, ali svaka od njih, pored zajedničkih, ima i svoje specifične probleme na tom putu. Koliko te zemlje mogu i treba da se pomažu na evropskom putu, da li su u njima dovoljno i na pravi način promovisane evropske vrijednosti i postoji li svijest o regionalnoj saradnji, govori Jelica Minić, zamjenik Generalnog sekretara Savjeta za regionalnu saradnju, sa sjedištem u Sarajevu.

***Od 1. januara sljedeće godine EU je najavila ukidanje viza za građane Srbije, Crne Gore i Makedonije, međutim, Srbija i Crna Gora treba do tada da ispune još neke uslove. Možete li da objasnite o kojim uslovima se radi i da li građani mogu sa optimizmom da čekaju 1. januar 2010. godine?**

-Na liberalizaciju viznog režima treba gledati kao na sasvim realnu perspektivu. Ipak, Srbija i Crna Gora moraju da pokažu da su u stanju da upravljaju svojim granicama i da su u stanju da zadovolje sve administrativne i tehničke pretpostavke za uspješno sprovođenje zahtjeva koje ovakva vizna politika EU podrazumijeva. Srbija ima posebne obaveze koje treba da ispuni, a dio je vezan za regulisanje odnosa sa Euleksom. Pored povećane tražnje pasoša u Srbiji, nakon objavljivanja novog viznog režima od naredne godine, postoji i dodatna tražnja građana BiH, koji imaju osnov za dobijanje srpskih pasoša. Sva ova pitanja treba adekvatno razriješiti da bi od 1. januara iduće godine stupio na snagu liberalizovani vizni režim sa EU, koji će mnogo značiti kako za biznis, akademske krugove i mlade ljude, koji žele da se školuju, usavršavaju i upoznaju Evropu, tako i za ukupnu političku scenu u čitavom regionu. Bilo bi dobro da ove tri zemlje,

koje dobijaju liberalizovani vizni režim sa EU, zaista pomognu BiH i Albaniji da što skorije i te dvije zemlje dobiju isti tretman. To bi dodatno olakšalo i unutrašnju komunikaciju u regionu.

***Da li se u zemljama zapadnog Balkana dovoljno promovišu evropske vrijednosti, kako je u tim zemljama predstavljen i da li se dobro razumije sadržaj procesa evropskih integracija?**

- Proces evropskih integracija se podudara sa opsežnim procesom unutrašnjih reformi u zemljama našeg regiona. Reforme bi bile neophodno učiniti i da se zemlje ne integrišu u EU, jer su one u interesu građana. Ritam reformi je ugrožen usporavanjem procesa evropskih integracija i svjetskom finansijskom i ekonomskom krizom. Za reforme je najbitnije da su kanalisane i harmonizovane sa reformama u samoj EU. Reforme podrazumijevaju ispunjavanje pravnih i institucionalnih standarda EU, a time se u značajnoj mjeri usvajaju i vrijednosti koje su opšte prihvaćene u EU. Te vrijednosti podrazumijevaju visok nivo zaštite ljudskih i manjinskih prava, poštovanje prava i pravne države, borbu protiv organizovanog kriminala, zaštitu prirodne sredine i čitav niz drugih pitanja kao što su uklapanje infrastrukture u transevropske mreže, unapređivanje investicione klime, posebno za one koji se bave malim biznisom itd. Harmonizacija širokog spektra ne obuhvata direktno oblasti obrazovanja i zdravstva, ali zemljama zapadnog Balkana otvoreni su brojni komunitarni programi u kojima učestvuju članice EU, pored ostalog i u ovim oblastima. Za uspješno članstvo u EU sve važniji će biti opšti kvalitet ljudskih resursa u regionu, a buduća konkurentna moć zavisice od razvijenosti regionalnog tržišta radne snage, u čemu će pomoć EU igrati važnu ulogu. Sve ovo zahtjeva mnogo iscrpnije informisanje građana.

***Koliko je Srbija ekonomski zavisna od nastavka procesa evropskih integracija? Da li postoji mogućnost da stane priliv stranog kapitala ako se proces evropskih integracija uspori? Da li je moguće sada usporiti taj proces ako se Haškom tribunalu ne izruče preostala dva optuženika, Ratko Mladić i Goran Hadžić?**

-Proces evropske integracije je već usporen, Srbija je prelazila stalno neke pragove, ali posljednjih par godina ne može se govoriti o ubrzanom procesu evropskih integracija. Poznato je da je tome glavna prepreka saradnja s Haškim tribunalom. Samo onda kada administracija svakodnevno i opsežno radi na reformama uz punu saradnju sa partnerima iz EU, koji istovremeno obavljaju monitoring i tehnički i finansijski pomažu reforme, može se govoriti o zadovoljavajućem tempu, koji daje rezultate. Takav tempo je imala Hrvatska, ali i ona je trenutno u zastoju. Zastoj nije dobar za bilo koju od zemalja regiona, jer je njihov suštinski interes da se iskoriste velike mogućnosti koje pruža EU. Postoje opasnosti da fondovi, koji su bili

značajna pomoć u rješavanju raznih problema, budu sada na mnogo nižem nivou nego kada su ga koristile zemlje koje su ranije ulazile u EU. Faktor vrijeme je za sve zemlje zapadnog Balkana izuzetno značajan i treba ohrabriti same članice EU da ne posustanu u procesu proširenja.

***Koje snage u Srbiji koče priču o EU i zašto? Kome ne odgovara da Srbija postane članica EU? Da li je EU za Srbiju strateški cilj ili postoji alternativa?**

-U svakoj od zemalja regiona postoji specifična situacija. Neki stečeni interesi u oblasti biznisa, politike, pa i sive ekonomije, kao i mnogim drugim sferama života predstavljali su ozbiljnu kočnicu za reforme i evropsku integraciju. Reforme uvijek mijenjaju odnose snaga i zato ima onih kojima reforme ne odgovaraju. Odgovara im status quo, jer reforme ugrožavaju njihove interese. U Srbiji se često može čuti da je budućnost u saradnji sa drugim evropskim i vanevropskim zemljama i da EU nije jedina poželjna alternativa. Dobro je sarađivati sa svima i sa svima imati veoma razvijene ekonomske i političke odnose, ali članstvo u EU tome uopšte ne mora biti smetnja. Na kraju i neki tradicionalni partneri Srbije, kao što je Rusija, ističu da članstvo u EU nije nikakva smetnja za dalje unaprjeđenje odnosa sa Srbijom. Okolnosti su se promijenile i za Srbiju je vrlo značajno da pripada najvećem i najmoćnijem ekonomskom i političkom bloku u Evropi, a to je EU.

***Koliko je saradnja predstavnika civilnog društva, političkih partija i političkih elita bitna za napredovanje ka Evropi? Koje snage u Srbiji treba pomiriti da bi taj napredak bio brži?**

- Ako se proces evropske integracije odvija samo na nivou elita, to nije proces dubinskog karaktera i postoje brojni nesporazumi - takozvani demokratski deficit. To je iskustvo koje imaju i najstarije zemlje članice EU. Uspješno apsorbovanje ukupnog procesa integracije zavisi od odnosa čitavog društva prema njemu. U tom procesu veoma važnu ulogu igraju nevladine organizacije i civilni sektor u cjelini: to podrazumijeva medije, akademske institucije, sindikate, nevladine organizacije. Ako proces integracije bude prihvaćen od tih društvenih grupa onda je on bezbolniji, bolji se razumije, moguće je da se za njega bolje pripremi. U Srbiji su nevladine organizacije i organizacije civilnog društva još tokom 90-tih godina preuzimale na sebe važnu ulogu u popularizaciji evropskih ideja. Nakon političkih promjena 2000.g. nevladine organizacije su učestvovala u nekim procesima koje po pravilu sprovodi administracija, poput pripremanja pojedinih zakonskih akata, jer je postojao visok nivo ekspertskih znanja u tim organizacijama. Mnoge nove institucije, procesi i društveni ciljevi uvedeni su u društveni život upravo preko nevladinog sektora.

***Na koji način i kroz koje akcije države zapadnog Balkana mogu međusobno da se ispomažu u procesu pridruživanja i pristupanja EU? Postoji li u tim državama politička volja za takvu vrstu pomoći i svijest o neophodnosti međusobne saradnje?**

-Svijest o neophodnosti međusobne saradnje je veoma razvijena na sektorskom – horizontalnom nivou, počev od lokalnih zajednica koje imaju intenzivnu prekograničnu saradnju. Dobro se sarađuje u oblasti transporta, energetike, pravosuđa, unutrašnjih poslova, sudskih institucija, u suzbijanju organizovanog kriminala, u oblasti biznisa. Horizontalna sektorska saradnja je veoma razvijena, ima oko 40 aktivnih regionalnih organizacija, inicijativa, radnih grupa koje uspješno razvijaju regionalnu saradnju u određenim oblastima. Ono što je za sada bio najozbiljniji problem je ratno nasljeđe iz 90-tih godina i neki neriješeni bilateralni problemi zaostali iz tog perioda. Bitno je da političke strukture i administracije čvrsto stanu i podrže sektorsku saradnju, kako neriješena bilateralna pitanje ne bi ugrozila suštinske interese građana.

Optimizam

Po svemu sudeći građani sa optimizmom mogu da čekaju 1. januar naredne godine. Ocjene su da kapaciteti postoje, treba dati još neke potvrde do septembra da bi od 1. januara 2010. stupio na snagu liberalizovani vizni režim. To je utoliko značajnije jer je EU obezbijedila veliki broj stipendija za mlade ljude iz regiona, koji žele da se dodatno ili redovno školuju u zemljama EU. Sve će to biti veliki podsticaj za evropsku integraciju čitavog regiona. To je svojevremeno bio veoma krupan korak i za Bugarsku i Rumuniju, jer je liberalizacijom viznog režima prevaziđena krupna psihološka barijera na putu ka EU.

Saradnja

Ilustrativan primjer međusobne upućenosti na saradnju je nedavna Ministarska konferencija u Sarajevu, na kojoj je postignuta saglasnost o zajedničkom radu na Regionalnoj strategiji istraživanja i razvoja za zapadni Balkan. Nakon što su zemlje regiona pristupile Sedmom okvirnom programu za razvoj istraživanja u EU, vrlo brzo se shvatilo da su njihovi kapaciteti vrlo ograničeni i da bi trebalo nastupati zajednički. To je samo jedan od primjera za čitav niz oblasti u kojima se problemi brže i lakše rješavaju ako se radi regionalno.